

Motion till riksdagen 2021/22:4511

av **Elin Segerlind m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2021/22:168 En ökad differentiering av strandskyddet

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med förslag på reformering av åtgärder inom ramen för LIS-systemet i syfte att möjliggöra utökade möjligheter för byggande av bostadshus vid dispensprövning av strandskyddet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen avslår proposition 2021/22:168 En ökad differentiering av strandskyddet.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att en översyn genomförs i syfte att säkerställa enhetlig tillämpning av dispensgivning utifrån befintliga strandskyddsbestämmelser och ta fram förslag på åtgärder för en väl fungerande strandskyddstillsyn som åtgärdar överträdelser av strandskyddet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2 Bakgrund

Propositionen föreslår en lagstiftning som ökar differentieringen av strandskyddet för att skapa bättre förutsättningar för strandnära bostäder och näringsverksamhet i områden med lågt bebyggelsetryck. Det föreslås att lättnader i strandskyddet ska gälla i s.k. strandnära utvecklingsområden. Strandskyddsområden vid små insjöar och smala vattendrag minskas till 25 meter och det blir lättare att upphäva det återstående strandskyddet vid sådana vatten, under förutsättning att fri passage säkerställs. Regeringen föreslås även kunna meddela föreskrifter om att inte strandskyddet ska gälla vid insjöar eller vattendrag som har anlagts eller restaurerats.

Regeringen avser med förslag i propositionen även att strandskyddet ska stärkas och förtydligas i områden av särskild betydelse för djur- och växtlivet och i områden där bebyggelsetrycket är högt eller efterfrågan på mark för fritidsbebyggelse är mycket stor.

Ändringarna föreslås i huvudsak träda i kraft den 1 juli 2022.

3 Motivering

Strandskyddet är av mycket stor betydelse för allmänhetens tillgång till sjöar och vattendrag och för vår biologiska mångfald. Syftet med strandskyddet är att långsiktigt trygga dessa förutsättningar. Genom strandskyddet som infördes på 1950-talet har tillgången till en stor andel av våra stränder varit möjlig för alla människor oavsett inkomst. Exploateringen av våra stränder har trots strandskyddslagstiftningen fortsatt sedan 1950-talet men strandskyddet är ändå i dag en bärande del av allemansrätten. Strandskyddets utformning har betydelse för en stor mängd växt- och djurarter och påverkar Sveriges möjligheter att leva upp till såväl globala åtaganden som nationella målsättningar för miljö- och friluftsliv.

3.1 Regeringens förslag försvagar strandskyddet

Regeringens förslag kommer att innebära en kraftig försvagning av strandskyddet. Sammantaget kommer förslagen att minska allmänhetens tillgång till stränder och försvaga tillgången till livsmiljöer för djur- och växtarter som är beroende av sjöar, vattendrag och strandzoner. Därutöver saknas verkningsfulla åtgärder för hur strandskyddet kan stärkas i områden som är högt exploaterade.

Propositionen innehåller förslag om att anlagda våtmarker och vattendrag ska kunna undantas från strandskydd. Det är ett bra förslag för att stimulera att nya våtmarker och småvatten anläggs, utan rädsla för att de ska omfattas av strandskydd, för att t.ex. minska näringsbelastningen, stärka klimatanpassningen eller stärka förutsättningarna för biologisk mångfald. Vi ser även fördelar med förslag om att vissa äldre undantag från strandskyddet kan upphävas, men Vänsterpartiet hade önskat ett större omtag generellt för att kunna återinföra strandskyddet nationellt där så är möjligt. Dessa förslag förändrar dock inte helhetseffekten av propositionens förslag som försvagar strandskyddet.

3.1.1 Strandnära utvecklingsområden ger alltför långtgående påverkan på strandskyddet

Regeringen föreslår att s.k. strandnära utvecklingsområden ska ersätta systemet med landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden). I ett LIS-område finns möjlighet att använda särskilda skäl för byggnad och verksamhet som bidrar till utveckling av landsbygden i strandnära läge. Syftet är inte att utgå från det strandnära lägets fördel för en enskilds persons ekonomiska förhållanden, utan att det ska vara fråga om en mer långsiktig ekonomisk påverkan i ett lokalt eller regionalt perspektiv (t.ex. campingstugor, kanotuthyrning, strandkafé eller försäljning av fisk). Bestämmelsen avser även bostäder.

Vänsterpartiet delar regeringens uppfattning att bestämmelserna om strandskyddet behöver ta hänsyn till att förutsättningarna varierar mellan olika delar av landet. Även vi ser behov av en lagstiftning som möjliggör lättnader i strandskyddet för landsbygden där så är lämpligt. Regeringens förslag om regelverk för strandnära utvecklingsområden där strandskyddet ska försvagas riskerar dock alltför långtgående effekter. De föreslagna kriterierna för ett strandnära utvecklingsområde är så allmänna och otydliga att en stor del av landet riskerar försvagning av strandskyddet med konsekvenser för såväl friluftsliv som växt- och djurliv. Förslaget omöjliggör inte heller att lättnader i strand-

skyddet kan ske vid kuster och skärgårdar. Åtgärdernas bidrag till landsbygdsutveckling behöver inte heller vägas in i kriterierna för landsbygdsområden eller i de särskilda skälen för dispens.

Vänsterpartiet anser, i likhet med Naturvårdsverket, att nuvarande LIS-system i stället bör utvecklas för att gynna landsbygden utan att det resulterar i långtgående effekter för vår natur och för allmänhetens tillgång till densamma. Det är rimligt att exempelvis bostadsbyggande ytterligare möjliggörs i glest befolkade områden med lågt bebyggelsetryck genom dispens från strandskyddet inom ramen för en reformering av LIS-områden. Det kan ske genom att dispensen för enstaka en- eller tvåbostadshus inom ett LIS-område kan vara möjligt även om det inte är i anslutning till befintligt bostadshus. Genom LIS-systemet värnas den kollektiva nyttan av långsiktiga åtgärder för landsbygden. Åtgärder ska t.ex. bidra till att skapa långsiktiga arbetstillfällen eller till att det fortsatt ska kunna finnas butiker och offentlig service på landsbygden. Detta utan att en begränsad exploatering hämmar allmänhetens tillgång till stränder eller att djur- och växtlivet påverkas påtagligt negativt.

Regeringen ska ges i uppdrag att återkomma med förslag på reformering av åtgärder inom ramen för LIS-systemet i syfte att möjliggöra utökade möjligheter för byggande av bostadshus vid dispensprövning av strandskyddet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.1.2 Försvagat strandskydd vid små sjöar och mindre vattendrag

Regeringen föreslår att vid insjöar som är ett hektar eller mindre och vattendrag som är två meter eller smalare vid normalt medelvattenstånd ska strandskyddet begränsas till endast 25 meter från strandlinjen (i stället för nuvarande huvudregel om 100 meter). Det blir också lättare att få dispens eller upphäva det återstående strandskyddet vid dessa vatten.

Även om länsstyrelsen enligt förslaget kan besluta om att utvidga strandskyddsområdet vid en liten sjö eller smalt vattendrag innebär det en kraftig försvagning av skyddet för stora områden i Sverige. En sjös yta eller ett vattendrags bredd har inte heller samband med vilken betydelse dessa områden har för den biologiska mångfalden. Tvärtom har ofta små sjöar och smala vattendrag höga naturvärden, vilket såväl en mängd remissinstanser men även regeringen konstaterar. Små vattendrag kan dock vara känsligare för påverkan än större vattendrag, just på grund av sin ringa storlek. Karlstads universitet konstaterar att små vattendrag utgör 80–90 procent av den totala längden av världens vattendrag och att de bidrar med filtrering av näringsämnen, kemiska bekämpningsmedel, tungmetaller och sediment och att de på så sätt bidrar till att rena dricksvattnet. Sportfiskarna konstaterar att en ökad exploatering ökar belastningen på små sjöar och små vattendrag genom t.ex. utsläpp av dagvatten och enskilda avlopp. Ett flertal remissinstanser lyfter strandzonernas betydelse som spridningskorridorer – en s.k. grön spridningskorridor – för djur- och växtriket.

Förslaget innebär därutöver ytterligare begränsning för allmänhetens möjligheter till rekreation. Även små sjöar och små vattendrag i högexploaterade områden med hög befolkningstäthet påverkas, trots att dessa områden kan utgöra viktiga rekreationsområden. Att införa en begränsad ”fri passage” för allmänheten på 25 meter vid t.ex. ett bostadshus kommer dessutom i praktiken innebära att många människor undviker att nyttja denna möjlighet. Många människor känner inte till rättigheten till fri passage vid

inskränkningar av strandskyddet och många undviker av hänsynsskäl att röra sig alltför nära andra människors bostadshus.

Vänsterpartiet kan därutöver konstatera att det sedan 2014 finns möjligheter i nuvarande regelverk att upphäva strandskyddet i enskilda fall för små sjöar och vattendrag.

3.2 Värna allmänhetens tillgång till vår natur och den biologiska mångfalden

Regeringens proposition baseras på ett påtagligt bristfälligt kunskapsunderlag. De förväntade effekterna på naturen och allmänhetens tillgång till stränder saknar enligt vår uppfattning adekvat belysning. Regeringen konstaterar att den breda allmänheten – som inte har tillgång till en strandfastighet – förväntas påverkas negativt av ökat strandnära byggande genom minskad tillgång till strandnära områden med möjligheter till utblickar, bad och annat friluftsliv. Enskilda riskerar även att drabbas av mindre rent vatten, inklusive dricksvatten, samt ökad risk för översvämningar om de ekosystemtjänster som är kopplade till oexploaterade stränder försvagas. Vidare konstaterar regeringen att huvuddelen av förslagen i propositionen innebär att strandskyddet försvagas och att det bedöms leda till negativa effekter för djur- och växtlivet på land och i vatten. Slutligen konstateras i propositionen att förutsättningarna för att uppnå relevanta miljömål och internationella eller EU-rättsliga åtaganden kan försämrats.

Vänsterpartiet konstaterar att exploatering i ett strandnära läge i många fall är en åtgärd som består över överskådlig tid. Konsekvenserna av att strandskyddet försämrats i sådan omfattning som regeringen föreslår kommer att växa successivt över tid för varje ny åtgärd som vidtas. Med regeringens förslag minskar vi med andra ord nuvarande och kommande generationers tillgång till vår natur och försvagar skyddet av densamma.

Vänsterpartiet anser att skyddet av strandområden är en viktig del för att värna den svenska allemansrätten och den biologiska mångfalden. Förlusten av biologisk mångfald och klimatkrisen måste mötas gemensamt och är de största miljöhoten. Extrema väderhändelser med fler översvämningar och ökade risker för ras innebär därtill att strandnära boende och exploateringar bör hanteras långsiktigt hållbart. Ett starkt strandskydd gör oss därför bättre rustade när klimatet förändras. Med propositionens förslag minskar Sveriges möjligheter att möta dessa utmaningar, ökar sårbarheten i samhället och tar oss längre ifrån att nå våra antagna miljömål.

Riksdagen bör avslå proposition 2021/22:168 En ökad differentiering av strandskyddet. Detta bör riksdagen besluta.

3.3 Länsstyrelsernas och kommunernas dispenser från strandskyddet bör vara enhetliga utifrån gällande regelverk

Tidigare utvärderingar visar att avvikelser vid tillämpningen av strandskyddslagstiftningen varierar kraftigt mellan kommuner och mellan länsstyrelser. Dessutom framhåller utredningen Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd (SOU 2020:78) att det bedrivs relativt lite strandskyddstillsyn i landet.

Naturvårdsverket genomförde 2013 en utvärdering av dispensgivningarnas innehåll och laglighet. Vänsterpartiet anser att det är angeläget att tillämpningen av gällande bestämmelser om strandskydd tillämpas rättssäkert och enhetligt i hela landet. Vi ser behov av att regeringen åter tillser att en översyn genomförs i syfte att säkerställa

enhetlig tillämpning av dispensgivning utifrån befintliga strandskyddsbestämmelser och ta fram förslag på åtgärder för en väl fungerande strandskyddstillsyn som åtgärdar överträdelser av strandskyddet.

Regeringen bör tillse att en översyn genomförs i syfte att säkerställa enhetlig tillämpning av dispensgivning utifrån befintliga strandskyddsbestämmelser och ta fram förslag på åtgärder för en väl fungerande strandskyddstillsyn som åtgärdar överträdelser av strandskyddet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Elin Segerlind (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Jens Holm (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Yasmine Posio (V)

Håkan Svenneling (V)

Jessica Thunander (V)